AANVANKELIJK ONDERWIJS

IN DE

MOEDERTAAL

DOOR

E. ALLEGAERT,

Oudleeraar in de Nederlandsche taal,
Algemeen Opziener voor het Normaal Onderwijs,
Ridder in de Leopoldsorde

EN

H. ABEELE,

Leeraar in de Nederlandsche taal- en letteren
de Lagere en aan de Middelbare Rijksnormaalschool
te Gent

Geïllustreerd door C. Pr. Hoste.

VIJFDE BOEKJE

LIER

JOZEF VAN IN & Cie, Drukkers-Uitgevers
Groote Markt, 38
1912

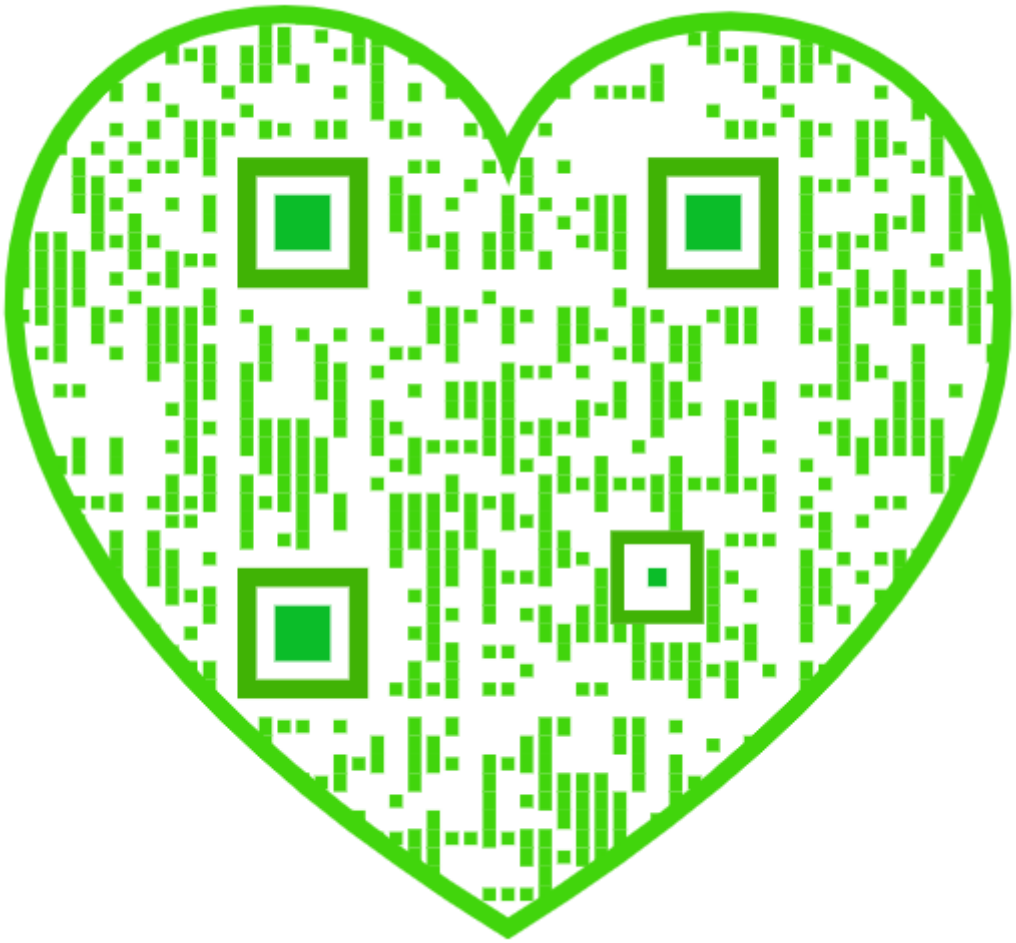

MOEDERTAAL

AANVANKELIJKE GRAAD

Uitspraak. Lezen. Spelling. Schrijven.
Eerste begrippen van practische Spraakkunst. Enz.

door

E. ALLEGAERT,
Oudleeraar in de Nederlandsche taal,
Algemeen Opziener voor het Normaal onderwijs,
Ridder in de Leopoldsorde

&

H. ABEELE,
Leeraar in de Nederlandsche taal en letteren
aan de Lagere en aan de Middelbare Rijksnormaalschool te Gent.

Geïllustreerd door C. PR. HOSTE.

VIJFDE BOEKJE.

LIER
JOZEF VAN IN & Cie, DRUKKERS-UITGEVERS,
Groote Markt, 38.
1912.

MOEDERTAAL

AANVANKELIJKE GRAAD

Uitspraak. Lezen. Schrijven. Spelling. Eerste begrippen van practische Spraakkunst

1.

ou

kou-de	koud
zou-ten	zout

1. Wij moe-ten de ou-de lie-den eer-bie-di-gen. De ou-der-dom is eer-bied-waar-dig. In de mou-te-rij maakt men mout. Mout is gerst, die men eerst laat kie-men en daar-na dro-gen. Met mout maakt men bier.

De jong⁀ens ver-ma-ken zich goed op den tou-ter. Een tou-ter is een schom-mel.

Waa-rom is het in den Win-ter koud en in den Zo-mer warm? De kou-de is hin-der-lijk voor de jong⁀e plan-ten.

Weet gij wat een woud is?

De spij-zen moe-ten ge-zou-ten wor-den. Zout geeft den smaak aan de spij-zen.

Karel heeft een gou-den uur-werk.

In Jans werk wa-ren geen fou-ten.

On-ze bank is van hout ge-maakt.

Smout is ge-smol-ten vet. Men ge-bruikt het in plaats van bo-ter.

Wij zou-den uit-gaan, in-dien het niet re-gen-de.

2. Wat wij ge-brui-ken.

Wie geeft u al-les, wat ge el-ken dag ge-bruikt?

's Mor-gens (1) bij het wak-ker wor-den ligt ge in een warm bed-je met wit-te la-kens en wol-len de-kens.

Ge staat op, trekt uw kou-sen en broek aan en maakt u ge-reed.

Daar-na neemt ge plaats aan de ta-fel. Bij het ont-bijt ge-bruikt ge brood, boter, koffie, melk.

Ver-vol-gens gaat ge naar de school. Hier leert ge in boe-ken en schrijft ge met pen en inkt in uw schrijfboek.

Als de school uit is, keert ge weer naar het ouderlijk huis.

---

(1) Gebruik van weglatingsteeken en hoofdletter verklaren.

Wie geeft u dat huis, die meu-be-len, die klee-ren, het voed-sel en het school-ge-rief?

Uw ou-ders heb-ben dat al-le-maal ge-kocht met het geld, dat zij door hun werk ge-won-nen heb-ben.

Wie maakt die voor-wer-pen? De am-bachts-lie-den. Zon-der deze zou-den wij ar-moe-de lij-den.

3. ou-de, oud; mou-te-rij, mout; een tou-ter; lou-ter; kou-de, koud; twee bou-ten, één bout; twee wou-den, één woud; wij zou-ten, ik zout; gou-den, goud; twee fou-ten, één fout; hou-ten, hout; wij hou-den, ik houd; wij smou-ten, ik smout, het smout: stou-te, stout; de schou-ten, de schout; ik zou-de, ik zou.

2.

ei = ij

lei

1. Eerst schreef ik met de grif-fel op de l**ei**.

De hen legt **ei**-e-ren. Ik eet ie-de-ren mor-gen een **ei**.

M**ei** is de vijf-de maand van 't jaar.

In onze w**ei**-den ziet men schoon vee.

Langs de grach-ten staat de r**ei**-ger op ho*o*-ge po*o*-ten. Nu vliegt hij weg.

Men slaat de pa-len in den grond met een h**ei**-blok. Men h**ei**t de pa-len in den grond.

De boot ligt aan den st**ei**-ger. Een st**ei**-ger is een houten be-vloe-ring, die op pa-len steunt.

De kra-men staan op het markt-pl**ei**n.

Pr**ei**, sel-de-rij, wor-te-len en rapen zijn groen-ten.

Ik heb mijn va-der bij het za-gen wat ge-hol-pen. Ik heb een bl**ei**n aan mijn vin-ger.

Den kl**ei**-nen vin-ger noemt men ook pink.

Mijn zuster br**ei**t een k**ou**s (1).

2. Mijn huis.

Ik woon in het huis van mijn ou-ders.

Dit huis is het ou-der-lijk huis. Mijn broeders en zus-ters be-wo-nen het-zelf-de huis.

Ik houd zeer veel van mijn huis.

Het is niet zeer groot, maar vrien-de-lijk. De voor-ge-vel is wit, de ven-ster-lui-ken groen en de pan-nen rood.

---

(1) In het woord *kous* schrijft men *ou*, alhoewel er geen *d* of *t* op volgt.

Van bin-nen is al-les r**ei**n en zin-de-lijk.

Be-ne-den heeft men het voor-ka-mer-tje, het ach-ter-ka-mer-tje en de keu-ken.

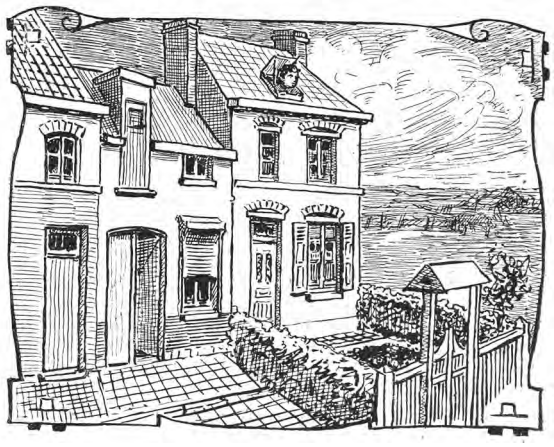

Bo-ven op de slaap-ka-mers staan de bed-den.

Bo-ven de slaap-ka-mers is een zol-der. Van uit het dak-ven-ster kan ik o-ver de na-bu-ri-ge hui-zen het veld zien. De boer werkt met het paard op den ak-ker en de koei-en loo-pen in de w**ei**-de.

On-der de keu-ken is een kel-der. Daar-in lig-gen aard-ap-pe-len en ko-len.

Ach-ter het huis is een kl**ei**-ne tuin.

In on-zen tuin kweekt va-der ro-zen, muur-bloe-men, pr**ei** en sel-de-rij.

Mijn ou-ders be-min-nen ons zeer. Wij ook be-min-nen hen uit gan-scher har-te.

3. Een ei, Mei, een teil, een lei, een kei, een aard-bei, een wei-de, ik zei-de of ik zei, een hei-blok, een stei-ger, een rei-ger, prei, ik brei, een blein, een plein, klein, ik vlei, wij schei-den, wij sprei-den, schoon-heid, braaf-heid, nie-tig-heid, zoe-tig-heid; ee-ner-lei, twee-er-lei.

3.

i = ie

li-ter

1. De win-ke-lier ge-bruikt een l**i**-ter, om ver-schil-len-de wa-ren te me-ten.

Het k**i**-lo is van ij-zer of ko-per.

Hoe-veel m**i**-nu-ten gaan er in één uur? Een uur-werk heeft twee wij-zers : een uur-wij-zer en een m**i**-nuut-wij-zer.

De **oi**-troe-nen en de s**i**-naas-ap-pels ko-men uit de war-me stre-ken.

Waar-om hou-den ve-le h**ei**-li-gen een tak van een wit-te le-lie in de hand? De le-l**i**-ën (1) zijn schoo-ne bloe-men.

---

(1) 't Gebruik van het deelteeken verklaren.

Ma-ri-a (1), de Hei-li-ge maagd, is de moeder van Je-zus.

De braam-be-zi-ën (2) zijn zwart, als ze rijp zijn.

In wel-ke pro-vin-cie (= s) woont gij?

Die fa-bri-kant heeft twee fa-brie-ken.

Mijn Va-der-land.

Mijn land heet Bel-gi-ë (2). Ik woon in Bel-gi-ë. Mijn va-der en mijn groot-va-der woon-den ook in dat land. Bel-gi-ë is mijn va-der-land.

Brus-sel is de hoofd-stad van Bel-gi-ë.

Al-bert is Ko-ning van Bel-gi-ë. Vóór (3) hem was zijn oom, Le-o-pold de Twee-de, on-ze ko-ning.

Mijn land is niet groot. Op den we-reld-bol is het een klein drie-hoek-je, dat ik met den top van mijn klein vin-ger-tje kan dek-ken.

Zie, hier ligt Bel-gi-ë op den we-reld-bol.

Kent gij den naam van de vier aan-gren-zen-de lan-den?

Drie van die lan-den zijn veel groo-ter dan Bel-gi-ë. Het vier-de, Ne-der-land, is maar een klein beet-je groo-ter.

---

(1) In *Maria* heeft de tweede lettergreep den klemtoon.
(2) Het gebruik van het deelteeken verklaren.
(3) Het gebruik van het klemtoonteeken (vóór) verklaren.

Er woont veel volk in Bel-g**i**-ë. De be-vol-king van mijn land is dicht. De Bel-gen zijn werk-zaam en be-min-nen de vrij-h**ei**d.

Ik houd veel van mijn land, en zal mijn best doen om, een goed Belg te wor-den.

3. De li-ter, het ki-lo, een mi-uut, een m**i**-nis-ter, Ja-nu-a-ri, Fe-bru-a-ri, Ju-ni, Ju-li, een si-naas-appel, een **c**i-troen (= **s**), Ma-r**i**-a, een le-lie, twee le-l**i**-ën (1), een be-zie, twee be-z**i**-ën; een pro-vin-**c**ie (= **s**), ne-gen pro-vin-c**i**-ën; een fa-briek, twee fa-brie-ken, een fa-br**i**-kant; de mu-ziek, een mu-z**i**-kant.

4.

auw, au

Pauw, Paus

1. De mouw van mijn jas is te n**auw**

Wil-lem durft 's a-vonds (2) al-leen niet bui-ten-gaan. Hij is be-n**auw**d.

In den Zo-mer zijn de plan-ten 's mor-gens (2) met d**auw** be-dekt.

---

(1) Het gebruik van 't deelteeken verklaren.

(2) Het gebruik van 't weglatingsteeken verklaren.

De p**auw** heeft prach-ti-ge ve-de-ren.

De leeuw heeft ster-ke en scher-pe kl**au**-wen.

Er zijn wit-te en bl**au**-we druiven.

In den Win-ter ko-men ve-le da-gen, dat we de zon niet zien. Dan is de lucht gr**auw**.

De wenk-br**au**-wen hou-den de zweet-drop-pels tegen, die in de o*o*-gen zou-den lo*o*-pen.

De s**au**s geeft den smaak aan de spij-zen.

De P**au**s, P**i**-us de Tien-de, is het hoofd der Ka-**th**o-lie-ke (= **t**) Kerk.

De l**au**-rier is een sier-boom. De bla-de-ren er van wor-den bij het be-r**ei**-den van s**au**-sen ge-bruikt. Zij ge-ven aan de-ze een aan-ge-na-men smaak.

Hon-ger is de bes-te s**au**s.

2. De Maan-den.

Het jaar telt twaalf maan-den.

De na-men van die twaalf maan-den zijn : Ja-nu-a-r**i**, Fe-bru-a-r**i**, Maart, A-pril, Mei, Ju-n**i**, Ju-l**i**, **Au**-gus-tus, Sep-tem-ber, O**c**-to-ber (= k), No-vem-ber, De-**c**em-ber (= **s**).

Ja-nu-a-r**i** is de eer-ste maand; De-**c**em-ber de laat-ste. Die twee maan-den heb-ben b**ei**-de één en der-tig da-gen.

De twee-de maand, Fe-bru-a-ri, heeft acht en twin-tig da-gen en heet daar-om de kor-te maand. Ie-der vier jaar heeft Fe-bru-a-ri ne-gen en twin-tig da-gen. Dit jaar noemt men schrik-kel-jaar.

De o-ve-ri-ge maan-den be-vat-ten één en der-tig of der-tig da-gen : Maart, Mei, Ju-li, Au-gus-tus, Oc-tober één en der-tig; A-pril, Ju-ni, Sep-tem-ber en No-vem-ber der-tig.

3. Nauw, be-nauwd; lauw-te, lauw-heid; de dauw, het dauwt; de pauw, de pau-win; rauw, rauw-heid; gauw, een gauw-dief; flauw, flauw-te, flauw-heid; één klauw, twee klau-wen; een snauw; blauw, blau-we, blauw-heid; ik knauw, wij knau-wen; ik krauw, wij krau-wen; grauw, grau-we; lau-wer-krans; de wenk-brauw.

De saus, de paus, de lau-rier, ik klau-ter.

5

sch = s

mens*ch* **men-s*ch*en**

1. Wij dra-gen on-ze boe-ken in een tas*ch*. De leer-ling heeft een boe-ken-tas*ch*.

De visch leeft in het wa-ter. Kent gij den naam van ee-ni-ge vis-schen?

De esch is een boom. Het hout van den es-sche-boom is zeer taai.

De eik en de beuk zijn de twee voor-naam-ste boo-men van on-ze bos-schen.

De mus-schen blij-ven het hee-le jaar in on-ze stre-ken.

De boer dorscht het ko-ren in de schuur.

Het vleesch van de koe en van het schaap is een krach-tig voed-sel.

De wind ruischt door de bla-de-ren.

Pa-schen is een groo-te feest-dag in de Ka-tho-lie-ke Kerk. Op dien dag viert men de ver-rij-ze-nis van Je-zus Chris-tus (= k).

In on-ze klas-se lee-ren wij het Bel-gisch volks-lied zin-gen.

2. Am-bach-ten.

De met-se-laar met-selt. Hij legt de grond-ves-ten van het huis en bouwt de mu-ren. Daar-toe ge-bruikt hij stee-nen en mor-tel. De knecht maakt de mor-tel en brengt de stee-nen aan.

De tim-mer-man legt de bal-ken en zet de kap op het huis.

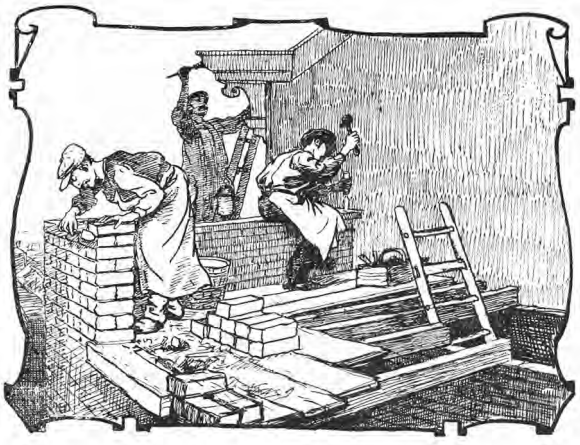

De schrijn-wer-ker maakt de ven-sters en de deu-ren.

De gla-zen-ma-ker zet de rui-ten in.

De lood-gie-ter be-legt de dak-goot van bin-nen met zink. Langs een buis loopt het wa-ter van de goot in den re-gen-put. De lood-gie-ter zorgt ook voor de pomp, waar-mee het wa-ter uit den put wordt ge-trok-ken.

De slo-ten-ma-ker heeft de slo-ten en de sleu-tels gemaakt.

De vloer-wer-ker legt den vloer in de gang en de keu-ken.

De schil-der verft het hout-werk en de pla-fonds.

De be-han-ger be-plakt de mu-ren met pa-pier.

Ve-le werk-lie-den hel-pen dus mee, om een huis te bou-wen. Al-len wer-ken on-der het toe-zicht van een aan-ne-mer (1) of een bouw-kun-di-ge.

Wie een goed hand-werk of am-bacht kent, ver-dient o-ver-al zijn brood en wordt al-om ge-acht.

Ik wil een flink am-bachts-man wor-den. Daar-om zal ik goed le*e*-ren in de school.

3. Een tas*ch*, twee tas-s*ch*en; ras*ch*, ras-s*ch*e; ik was*ch* mij, wij was-s*ch*en ons; mals*ch*, mal-s*ch*e; bars*ch*, bar-s*ch*e; een es*ch*, een es-s*ch*e-boom; ik les*ch*, wij les-s*ch*en; vers*ch*, ver-s*ch*e; de dis*ch*, op-dis-s*ch*en; één vis*ch*, twee vis-s*ch*en; ik dors*ch*, wij dor-s*ch*en; één bos*ch*, twee bos-s*ch*en; één mus*ch*, twee mus-s*ch*en; o-ver-zees*ch*, o-ver-zee-s*ch*e; steeds*ch*, steed-s*ch*e; het vlees*ch*; boers*ch*, boer-s*ch*e; krij-s*ch*en; hij-s*ch*en; ik wies*ch*, wij wie-s*ch*en; rui-s*ch*en; Pa-s*ch*en.

Brus-sels*ch*, Gents*ch*, Ne-der-lands*ch*, Vlaams*ch*, Frans*ch*, Duits*ch*, Duits*ch*-land, En-gels*ch*, Bel-gi*sch*.

---

(1) *Aannemen*, en bijgevolg *aannemer*, wordt met twee *n* geschreven, daar het bestaat uit *aan* en *nemen*. Zie 4e boekje, blz. 19, voetnoot.

6.

be-drieg-lijk (= che)

1. Kin-de-ren, weest steeds (1) be-leefd en wel-voeg-lijk.

Blijft on-ze aar-de on-be-weeg-lijk in de ruim-te?

In de Lente drij-ven ont-zag-lijk-ke ijs-ber-gen in de noor-de-lij-ke zee-ën (2).

In den Zo-mer kan de hit-te soms on-draag-lijk zijn.

De schijn is be-drieg-lijk.

In den Win-ter is de toe-stand van de ar-men dik-wijls be-klaag-lijk.

2. **Wa-ter.**

Waar treft men het wa-ter niet aan?

Het be-dekt de drie vier-den van on-zen aard-bol; het stroomt door be-ken en ri-vie-ren.

Het loopt on-der den vorm van bloed in de a-de-ren van mens*ch* en dier. Langs fij-ne bui‿sjes klimt het in den stam der plan-ten op en voedt er blad, bloem en vrucht.

---

(1) Alhoewel men *t* hoort, schrijft men *d*.

(2) Gebruik van het deelteeken verklaren.

Zon-der wa-ter geen le-ven.

In de stre-ken, waar het wa-ter ont-breekt, groeit geen plant, leeft geen dier, treft men geen mens*ch* aan.

Zon-der wa-ter zou on-ze aar-de een do*o*-de bol zijn, een uit-ge-strek-te dor-re woes-tijn.

Het wa-ter be-wijst den mensch al-ler-l**ei** dien-sten.

Wij was-s*ch*en ons met wa-ter, r**ei**-ni-gen er me-de ons huis en on-ze klee-ren. Met wa-ter les-s*ch*en wij on-zen dorst : zui-ver of on-der den vorm van kof-fie, thee en bier ge-bruiken wij het als drank.

Als een last-dier draagt het de sche-pen op zijn rug. Door het vuur in stoom om-ge-zet, zet het on-ze ma-**chi**-nes (= **sj**) in beweging.

Wa-ter *(Vervolg).*

Wat een ge-daan-ten neemt het wa-ter niet aan!

Door de kou-de be-vriest het en legt zich als een kris-tal-len brug o-ver vij-ver en beek.

Als re-gen, sneeuw of ha-gel valt het van den he-mel op de aar-de.

On-zicht-baar stijgt het door de warm-te als damp in de hoog-te en vormt bo-ven ons

hoofd de wol-ken, die met de win-den heen en weer ge-dre-ven wor-den.

Het wa-ter in zijn ver-schil-len-de ge-daan-ten geeft le-ven en schoon-heid aan het land-schap. Hoe aan-ge-naam is het kla-te-rend beek-je! Hoe aan-trek-ke-lijk de ri-vier met haar tal-rij-ke boot-jes en sche-pen! Hoe mooi en te-vens ge-zond de win-ter met ijs en sneeuw! Hoe prach-tig is het veld 's mor-gens, wan-neer de op-ko-men-de zon schit-tert in de dui-zen-den dauw-drop-pels, waar-me-de struik, plant en bloem be-dekt zijn!

Het wa-ter is een kos-te-lij-ke schat. Daar-om heeft de Schep-per in zijn al-wijs-heid het wa-ter in groo-te hoe-veel-heid o-ver de aar-de ver-spreid. Maar eerst, wan-neer de mensch het mist, kent hij er de vol-le waar-de van.

3. Werk-tuig-lijk, voeg-lijk, bij-voeg-lijk, wel-voeg-lijk, be-weeg-lijk, on-be-weeg-lijk, ont-zag-lijk, on-zeg-lijk, be-haag-lijk, on-be-haag-lijk, heug-lijk, on-heug-lijk. draag-lijk, on-draag-lijk, be-drieg-lijk, be-klaag-lijk, wal-lijk, on-oog-lijk.

7.

stj, schj = sj

kis*t*je bos*ch*je

1. Hen-drik heeft t*h*uis een kas*t*je voor zijn boe-ken. Va-der heeft hem dat kas*t*je ge-ge-ven, om-dat hij zoo goed leert.

In de haag van on-zen tuin weet ik twee nes*t*jes. Ik kijk er ie-de-ren dag eens naar.

In het bos*ch*je ach-ter on-zen tuin zijn ve-le nes*t*jes in de boo-men en de strui-ken.

Wil-lem heeft een goud-vis*ch*je. Zijn moe-der bracht het hem mee in een bo-kaal.

Op zijn ver-jaar-dag heb-ben wij Va-der een kis*t*je si-ga-ren ge-schon-ken.

Gis-te-ren vond ik voor on-ze deur een mus*ch*je, dat niet vlie-gen kon. Waar-schijn-lijk was het uit het nest ge-val-len. Wat heb ik er mee ge-daan, denkt ge?

2. In het Bos*ch*.

Niet ver van ons dorp ligt een bos*ch* of lie-ver een bos*ch*je, want het is niet zeer groot.

Ver-le-den Don-der-dag ben ik met twee

van mijn mak-kers, Wal-ter en Frank, naar 't bos*ch* gegaan.

Hoe koel was het on-der de groe-ne kruinen van de ho*o*-ge bo*o*-men!

Wij l**ei**-den ons neer op het zachte mos, in de scha-duw van een dikken **ei**-ke-boom en rust-ten eerst wat uit.

Alles was stil, zoo stil, dat we in het begin roer-loos ble-ven luis-te-ren. Een vo-gel-tje bo-ven ons hoofd zong een mo**o**i lied-je. Heel in de verte hoorden wij van tijd tot tijd het rinkinkend ge-luid van den smids-ha-mer op het aam-beeld (1). Dit was het e*e*-nige, dat aan men-s*ch*en deed den-ken.

Wel-dra ech-ter be-gon ons die rust te ver-ve-len.

(1) Men schrijft ook *aanbeeld*.

« Willen wij ver-stopper-tje spe-len? » vroeg Walter (1).

Frank en ik wa-ren te-vre-den. De tijd ver-liep snel. Wij merk-ten aan de da-len-de zon, dat het reeds laat moest zijn.

Wij staak-ten het spel en trokken ver-moeid huis-waarts.

Wat smaak-te dien a-vond het e-ten lekker! Dien nacht droom-de ik van dikke boo-men en jongens, die duiker-tje-weg speelden.

3. Een tas*ch*, een tas*ch*je; een kast, een kas*t*je; een was*ch*, een was*ch*je; een gast, een gas*t*je; een es*ch*, een es*ch*je; een nest, een nes*t*je; een best, een bes*t*je; een vest, een ves*t*je; een fles*ch*, een fles*ch*je; een kist, een kis*t*je; een vis*ch*, een vis*ch*je; een wis*ch*, een wis*ch*je; een bos*ch*, een bos*ch*je; een mus*ch*, een mus*ch*je; een leest, een lees*t*je; een keest, een kees*t*je; een beest, een bees*t*je; een geest, een gees*t*je.

(1) 't Gebruik van de aanhalingsteekens verklaren.

8.

wr — vr

wreef

1. De **w**reef is het bo-ven-ste deel van den voet.

Een schip, dat niet meer dienen kan, is een **w**rak.

Die pruim heeft een **w**rangen smaak; zij is niet rijp.

Een goede **Ch**risten (= **k**) **w**reekt zich niet. Hij oefent geen **w**raak. Hij vergeeft het kwaad, dat hem is aangedaan.

Wie een slechte daad pleegt, wordt door de **w**roeging van zijn ge-we-ten ge-straft.

Het zwijn **w**roet met zijn snoet de aar-de om.

Moeder **w**ringt de was*ch* uit.

Ik heb een **w**rong sa-jet voor Moe-der mee-ge-bracht.

De tijger is een **w**reed dier.

Door de warm-te **w**rongelt de melk.

2. Het Paard.

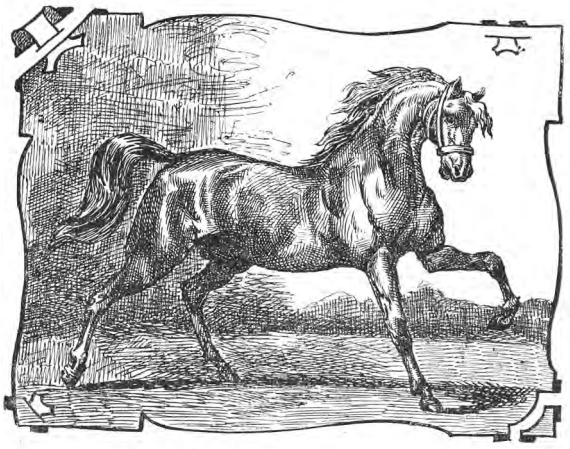

Het paard is een der schoonste en nuttigste dieren.

Zijn pooten zijn slank, ge-spierd en veerkrachtig. Bij het loopen ra-ken zijn hoeven nauwe-lijks den grond aan. Hoor eens, hoe de harde grond dreunt en zingt, wanneer het vlugge paard er o-ver draaft.

Zijn sier-lijke hals is be-kleed met ma-nen, golvend in den wind. Zijn lichaam is ge-drongen; zijn kop, maar voor-al zijn oogen, vol le-ven en vuur.

Het paard is ver-standig en heeft een trouw ge-heugen.

Het is ge-hecht aan zijn meester, aan hof

en erf. Het is ge-voelig voor pronk en muziek en laat zich ge-willig leiden.

Wat al diensten ver-richt het paard niet!

Het draagt den ruiter op zijn rug.

Het helpt den land-man bij het be-werken van zijn land en bij het inza-me-len van den oogst.

Het trekt de zwaar-ge-la-den karren en wagens van den voer-man en den koop-man.

Het ver-voert de mens*ch*en in rij-tuigen van de e*e*ne plaats naar de andere.

Wel mag de mensch God danken voor dat koste-lijk ge-schenk. Wel mag hij dat schoon en ver-standig beest, dat hem zoo trouw ter zijde staat, lief-hebben en met zacht-heid be-hande-len.

3. De wraak; een wrak; wrang; wij wra-ken; een wrat; wreed; een wreedaard; de wreef; wij wre-ken; wre-ve-lig; wriemelen; ik wrijf; wrikke-len; ik wring; wroeging; wroegen; wroeten; de wrok; wringen; een wrong; een wrongel; wronge-len.

9.

-lijks, -lijks*ch*; -lings, -lings*ch*; -waarts, -waarts*ch*.

jaar-lijks	**jaar-lijks*ch***
zij-de-lings	**zij-de-lings*ch***
voor-waarts	**voor-waarts*ch***

1. Ik sta da-ge-lijks om ze-ven uur op. Ik bid da-ge-lijks en zeg dan in mijn ge-bed : Onze Va-der, geef ons he-den ons dagelijks*ch* brood.

Jaarlijks heeft er een prijs-uit-deeling in onze school plaats. En in de uwe? De jaarlijks*che* prijs-uit-deeling geschiedt in **Au**-gus-tus.

In den Zo-mer gaan wij we-ke-lijks twee-maal naar bui-ten wandelen : den Donder-dag en den Zondag. De werkman wordt we-ke-lijks be-taald. De bra-ve werkman geeft zijn we-ke-lijks*ch* loon aan zijn vrouw.

Een rij-tuig kwam in volle vaart door de straat ge-re-den. Mijn broer sprong zij-de-lings uit den weg. Door dien zij-de-lings*ch*en sprong werd hij niet om-ver-ge-re-den.

Jantje zat schrij-de-lings op het paard van den melk-boer, trots*ch* als ze-ven. In die schrij-de-lings*ch*e hou-ding bleef hij eenige mi-nu-ten zitten.

Het ge-span ging achter-waarts de poort binnen. In dien achter-waarts*ch*en gang liep het rij-tuig te-gen den schutpaal.

De ballon gaat eerst op-waarts en daar-na neer-waarts. De opwaarts*ch*e be-we-ging heeft een half uur ge-duurd.

Een bijtje lag in 't wa-ter te spartelen. Ver-geefs deed het moei-te, om er uit te ge-ra-ken. Na die ver-geefs*ch*e moeite wat aan-schouwd te hebben, stak ik het een takje toe : het kroop er op en was ge-red.

2. De vier Hoofdbewerkingen.

De sa-men-telling, de af-trekking, de ver-me-nig-vul-di-ging en de deeling zijn de vier hoofd-be-werkingen.

Twee, vijftien en één en twintig is acht en dertig. Acht en dertig is de som van de drie ge-tallen.

Vijf en veertig min zeven en twintig is achttien. Het eerste ge-tal (45) heet het af-trek-

tal, het twee-de (27) de af-trekker, en het derde (18) de rest.

Zes-maal ze-ven of ze-ven ver-me-nig-vul-digd met zes is twee en veer-tig. In de-ze ver-me-nig-vul-di-ging is ze-ven het ver-me-nig-vul-dig-tal, zes de ver-me-nig-vul-di-ger en twee en veertig het produ**c**t (= **k**).

De pro-du**c**-ten (= **k**) van de ver-me-nig-vul-di-gingen der tien eerste ge-tallen met één, twee, drie, enz. (1) tot tien moet de leer-ling goed van buiten kennen, wil hij vlug re-kenen. Die pro-ducten vor-men de ta-fel van ver-me-nig-vul-di-ging.

Vier en vijftig ge-deeld door zes is ne-gen. Ne-gen is het **qu**o-**ti**ënt (**k**, **s**) (2) van de dee-ling. Vier en vijftig (54) is het deel-tal; zes is de deeler.

3. Da-ge-lijks, da-ge-lijks*ch*; we-ke-lijks, we-ke-lijks*ch*; jaar-lijks, jaar-lijks*ch*; maan-de-lijks, maan-de-lijks*ch*; twee-maan-de-lijks, twee-maan-de-lijks*ch*; drie-jaar-lijks, drie-jaar-lijks*ch*.

Zij-de-lings, zij-de-lings*ch*; rug-ge-lings, rug-ge-lings*ch*; schrij-de-lings, schrij-de-lings*ch*.

Voor-waarts, voor-waarts*ch*; he-mel-waarts,

(1) De afkorting en het gebruik van de punt verklaren.

(2) Het gebruik van het deelteeken verklaren.

he-mel-waarts*ch*; ach-ter-waarts, ach-ter-waarts*ch*; op-waarts, op-waarts*ch*.

Recht-streeks, recht-streeks*ch*; ver-geefs, ver-geefs*ch*.

10.

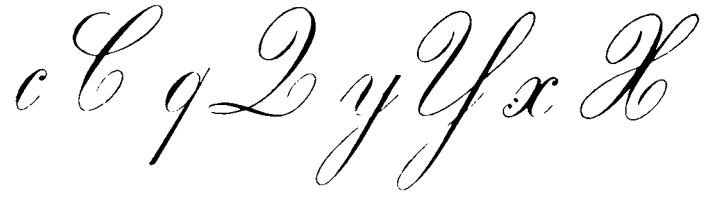

1. De **li**-ter heeft den vorm van een rol of **cy**-linder (= **sie**).

Ja-kob begaf zich met zijn ge-hee-le fa-m**i**-lie (= **ie**) naar E-g**y**p-te (= **i**), waar zijn zoon Jo-zef onder-ko-ning was.

De Hei-lige Drie-vul-dig-heid is een m**y**s-te-rie (= **i**).

Een de-**c**a-me-ter (= **k**) is tien me-ter; een de-**ci**-me-ter (= **sie**) is het tien-de van den me-ter.

Een he**c**-to-l**i**-ter (= **k, ie**) is honderd l**i**-ter. Een **c**en-t**i**-l**i**-ter (**s, ie, ie**) is het honderdste van den li-ter.

In een jaar ko-men drie va-**c**an-**t**ies (= **k**, **s**) : de va-**c**an-**t**ie van Kers*t*-dag, die van Pa-s*ch*en en de groote va-can-tie.

Er zijn twee na-**t**i-o-na-le (= **s**) feest-da-gen in ons land : het naam-feest van den Ko-ning en de ver-ja-ring van de in-hul-di-ging van on-zen eersten Ko-ning.

Als ik groot ben, krijg ik een zak-uur-werk of hor-lo-**g**e (= **zj**).

Een ho-tel is een huis, waar men gas-ten lo-**g**eert (**zj**) of waar men lo-**g**e-ment (**zj**) kan vinden.

De **ch**risten (= **k**) gelooft in Je-zus-**Ch**ris-tus (= **k**).

Chris-t**i**-na (= **k**, **ie**), **Ch**ris-toffel (= **k**), A-le**x**ander (= **ks**), Fe-li**x** (= **ks**), **X**a-ve-r**i**-us (= **ks**, **ie**), So-**ph**ie (= **f**), **Th**o-mas (= **t**), **Th**e-o-door (= **t**), **Qu**in-ten (= **kw**) zijn voor-na-men.

Fo**x** (= **ks**) is de naam van mijn hond.

Wij hebben ons portret la-ten ma-ken bij den **ph**o-to-graaf (= **f**).

Het **qu**o-**t**i-ënt (= **k**, **s**, **ie**) is de uit-komst van een d*ee*-ling.

Ka-rel, on-ze buurman, was mijn va-der tien frank schul-dig. Hij heeft ze de-zen mor-

gen be-taald en mijn vader heeft hem een **qui**-tan-**t**ie (**kw**, **ie**, **s**) ge-schre-ven.

In onze klasse hangt een warmte-me-ter of **th**er-mo-me-ter (= **t**).

2. Een koste-lijk Kruidje.

Twee m**ei**sjes, So-**ph**ie (= **f**) en Ma-r**i**-a(1), gingen naar de stad en ieder droeg een zwaren korf fruit aan den arm.

So-**ph**ie morde en zuchtte ge-du-rig; Ma-r**i**-a in-te-gen-deel lachte en scherts-te.

So**ph**ie z**ei**de : « Wat doet u toch lachen? Uw korf is immers zoo zwaar als de mijne, en ge zijt niet sterker dan ik. » (2)

Mar**i**a' sprak : « Ik heb een ze-ker kruid op mijn last ge-l**ei**d; vandaar dat ik hem n**au**-we-lijks voel. »

« **Ei**, » riep So**ph**ie, « dat moet een kostelijk kruid zijn! Ik zou er ook mijn last mee willen verlichten. Zeg mij toch, hoe het heet! »

Mar**i**a ant-woordde : « Het kostelijk kruidje, dat alle zwa-rig-heid licht maakt, heet — geduld. » (3)

(Naar CH. VON SCHMID).

---

(1) Klemtoon op de tweede lettergreep.

(2) Beteekenis en gebruik van het aanhalingsteeken verklaren.

(3) Beteekenis en gebruik van de lange rust verklaren.

Vreemde Woorden.

3. **Cy**-linder (= **s, ie**), E-g**y**p-te (= i), m**y**s-te-rie (= i).

De-**c**a-me-ter (= **k**), de-**ci**-me-ter (= **s, ie**), he**c**-to-l**i**-ter (= **k, ie**), **c**en-t**i**-l**i**-ter (= **s, ie, ie**).

Va-**c**an-**t**ie (= **k, s**), na-**t**ie (= **s**), na-**ti**-o-naal (= **s, ie**).

Hor-lo-**g**e) (= **zj**), lo-**g**e-ment (= **zj**), re-**g**i-ment (= **zj**).

Chris-tus (= **k**), **ch**ris-ten (= **k**), **Ch**ris-t**i**-na (= **k, ie**), **Ch**ris-toffel (= **k**).

A-le**x**an-der (= **ks**), Fo**x** (= **ks**), Fe li**x** (= **ks**).

Xa-ve-r**i**-us (= **ks, ie**).

So-**ph**ie (= **f**), **ph**o-to-graaf (= **f**).

Tho-mas (= **t**), **Th**e-o-door (= **t**), Ber-**th**a (= **t**), **th**er-mo-me-ter (= **t**).

Quin-ten (= **kw**), **qu**o-t**i**ënt (= **k, s, ie**), **qui**-tan-t**ie** (= **kw, ie, s**).

11.

Het Al-pha-bet (— f) [1].

Kleine letters : a, b, c, d, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, q, r, s, t, u, v. w, x, y. z.

Hoofdletters : A, B, C, D, E, F, G, H. I, J, K, L. M. N, O, P, Q, R, S, T, U, V, W. X, Y, Z.

De Dag.

Wanneer de zon op-komt en het klaar wordt, zeggen de mens*ch*en : de dag begint.

En wanneer de zon onder-gaat, zeggen ze : de nacht begint; de dag is voorbij.

De dag is alzoo de tijd tuss*ch*en zons-ondergang en zons-opgang.

In den Zo-mer zijn de da-gen langer dan de nachten en in den Winter korter.

201732_046

alle013aanv01

Aanvankelijk onderwijs in de moedertaal. Deel 5